

Management etnických konfliktů v teorii a v praxi

Marc Howard Ross, Jay Rothman: Theory and practice in ethnic conflict management. Macmillan Press Ltd, London 1999, ISBN 0-333-75102-7.

Pro dobu po skončení studené války je charakteristická erupce vnitrostátních etnických konfliktů, které najednou mají rozhodující vliv na vývoj mezinárodních vztahů. A právě etnický konflikt označil Huntington za nejvýrazněji destabilizující sílu v období po roce 1989. Současné vlády sice věnují zvýšenou pozornost problematice etnických konfliktů, ale k tomu je třeba dodat, že stejný cíl má i bezpočet nevládních organizací, které se tímto fenoménem zabývají. V praxi se nejednou ukázalo, že nezávislé organizace jsou nejen levnější, ale i flexibilnější, přičemž jejich politické rozhodování není tak komplikované. Navíc prokázaly lepší orientaci ve všedních problémech.

Kolektiv autorů knihy *Theory and practice in ethnic conflict management* se proto zaměřuje na rozličné aspekty, které doprovázejí řešení konfliktů v různých částech světa. Předmětem jejich zájmu tentokrát nejsou aktivity národních vlád a nadnárodních institucí, ale angažovanost nevládních organizací v krizových oblastech. Záměrem autorů recenzované knihy je tedy popis a analýza aktivit těchto nezávislých organizací. V neposlední řadě chtějí čtenáře seznámit i s konkrétními kroky iniciativ v terénu, s vytyčováním jejich cílů a metodiky.

Vedle formulování metod a cílů při řízení etnických konfliktů zůstává základní iniciativou nevládních organizací definování kritérií úspěchu – externích a interních. Externí kritéria bývají definována globálně. Snaží se postihnout komplexní aspekty krize. Naopak formulace interních kritérií bývá konkrétnější a souvisí s lidmi a s institucemi. K častým cílům nezávislých organizací patří vytváření podmínek, které umožní zasednutí stran k jednacímu stolu.

O zprostředkování mezi jednotlivými stranami po nepokojích na Kypru se pokouší *Mitchel Christopher* již v polovině 60. let, kdy organizuje neformální pracovní semináře. Při hledání východisek z napjaté situace volí „inverzní“ postup; hledá přirozené autority obou znesvářených komunit, které by se mohly a měly stát zprostředkovateli mezi veřejností a vládou. Cílem konferencí byla snaha o porozumění obou stran společným dějinám: Proč byla enosis (unie s Řeky) pro Turky tak důležitá? Jak s tím souvisí přítomnost Britů? Velkým pokrokem nakonec bylo přijetí společného dokumentu oběma komunitami. Jak známo, mírový vývoj však nakonec bohužel nezablokovali ostrované, ale ústřední vlády v Aténách a v Ankaře. Měly být do původních jednání zahrnuty vlády, takže se iniciátor někdejší mise.

Problémem někdejšího Sovětského svazu při transformaci byl nedostatek zkušeností s demokratickými institucemi, přítomnost národních etnik, která se hlásila o slovo, jakož i absence základních principů demokracie – svobodných voleb, politické konkurence, lidských práv, tržní ekonomiky a náboženských svobod (*Miek Boltjes*). Jaká pomoc mohla a měla přijít od demokratických států a od nadnárodních organizací? Organizace *Conflict Management Group* (CMG) stanoví pro svou práci následující cíle: zabránit etnickému násilí v bývalém Sovětském svazu, přispět k transformaci autoritářské kultury (externí) a získat vliv na ruskou politiku v otázce mezilidských vztahů a v národnostní otázce (interní). Později tato organizace ještě sbírala informace, vytvářela vlastní síť a provedla přesun aktivit na regionální úroveň. Aktivisté CMG v Moskvě zahrnuli do hodnotící zprá-

vy i atypicky silný vliv hromadných sdělovacích prostředků v Rusku na eskalaci násilí. Vzhledem k vývoji nových událostí v bývalém SSSR se těžiště interních cílů přesunulo na včasné odhalování potenciálních konfliktů a na snahu o povzbuzení dialogů mezi Moskvou a regiony.

V Jižní Africe (*Jaco Cilliers*) se v rozmezí pěti let transformovala vláda z apartheidové na většinovou. Všechny hlavní politické síly v zemi sice souhlasily s mírovou transformací země, avšak přechod ke stabilním poměrům byl značně komplikován absencí institucionálních struktur, odlišnými názory na budoucí složení většinové vlády a nejistotou spojenou s bezradností, jak tyto změny řešit. Navíc se objevily závažné spory příznivců Inkharty se stoupenci Afrického národního kongresu, které bylo nutné řešit anebo alespoň zmírnit. Organizace pro řešení konfliktů *Wigespruit Fellowship Center* (WFC) adaptovala svůj program na místní poměry tak, aby společnost nepocítovala nepřírozený import něčeho cizího.

Kurdové, tureckou státní ideologií tvrdošijně odmítaný národ, označovaný za „Turky z hor“, bojují za právo na jazyk, vzdělání, vysílání ve vlastním jazyce, jakož i za politickou a kulturní autonomii (*Meltem Müftüler-Bac*). Na násilnou kampaň Strany kurdských pracujících (PKK) za osvobození odpověděla turecká moc tvrdě. Jen v roce 1994 přišel tento konflikt v jihovýchodním Turecku státní pokladnu na 5 % celkových výdajů. Nevládní turecká organizace *Turkish Union of Chambers of Commerce* (TOBB) realizovala jediný projekt svého druhu v neklidné oblasti, aby dospěla k překvapivému zjištění, že pouze 13 % Kurdů touží po úplné nezávislosti. Externím cílem TOBB bylo zjistit postoje Kurdů k uspořádání a pochopit jejich požadavky, zvýšit veřejné povědomí v Turecku o výbušné oblasti, ztlumit negativní mínění jedné strany o druhé a vyvolat diskuzi k řešení mírového uspořádání. Interním cílem byl pak sběr dat a analýza potřeb Kurdů v regionu. Naopak, záměrem TOBB nebylo zformulovat konkrétní návrhy na vyřešení sporů ani přímo jednat se zúčastněnými stranami, respektive s jejich reprezentanty. Důležité bylo, že výzkum skutečně podnítl nutnou diskuzi a stal se povzbuzením pro řešení vleklého konfliktu.

Srovnáním aktivit několika organizací v různých regionech autoři publikace *Theory and practice in ethnic conflict management* dospěli ke zjištění, že v kontextu často nepřehledných a nevypočitatelně se vyvíjejících konfliktů není vždy jednoduché jasně formulovat cíle. Přitom nevládní organizace měly shodně méně problémů s formulováním cílů interních než externích. Jejich společným jmenovatelem byla i častá změna původních cílů vzhledem k vývoji samotného konfliktu. Dalším dilematem prakticky všech nevládních organizací je příliš obecná zaměřenost a mnoho odlišných aktivit při relativně malém manévrovacím prostoru, kterým tyto organizace disponují.

Přemysl Rosůlek